

Søren Sørensen

Kontakterna mellan nordiska författare förr och nu

Som det vil være nogle af konferencens deltagere bekendt, er *Nordens Historie* som Nordisk Råd udgav i 1987, et af de vægtigste værker jeg har skrevet. Et af de morsomste kritikpunkter jeg har fået på *Nordens Historie*, jeg tror det var fra Harald Gustavsson i Lund, gik på at min tekst indeholdt så mange åbne og skjulte citater fra nordiske forfattere at læseren hele tiden sad og var bange for ikke at have fulgt godt nok med i litteraturundervisningen i gymnasiet.

Han havde ret så langt at jeg inddrog både fag- og skønlitteratur, ikke mindst fordi citater herfra ofte mest koncentreret udtrykte mentalitet og tilstande i de skiftende tider. Det der kendetegner min *Nordens historie*, også mine skolebøger, er et helhedssyn på den historiske udvikling. De stater vi lever i nu, er for nye til rigtigt at have relevans for historien. Det har rimeligt nok også indebåret at de forfattere jeg bygger min fremstilling på, udgår fra alle de sprogområder der har skriftlig litteratur. Indtil 1809 bestod nordisk litteratur groft taget af pdes. svensk, pdas. dansk, og den dansk-norske fælleslitteratur fortsatte jo endnu næsten et århundrede, ligesom væsentlige dele af den litteratur der kom på tryk i storfyrstendømmet Finland, var skrevet på svensk.

Det er karakteristisk for de nordiske forfattere at de meget langt op i historien har været hinandens nærmeste kontakter; min erfaring med virksomheden i Dansk-Svenskt Författarsällskap/Dansk-Svensk Forfatterselskab i de 14 år det har fungeret, kan udtrykkes ved at vi har to sprog der står hinanden meget nær, men to litterære kulturer der står hinanden fjernt, og NB så fjernt at det er interessant, noget vi dokumenterede eller i hvert fald eksemplificerede med vor første antologi *Två sidor av samma sund* hvori danske forfattere skrev om Sverige og svenskere, svenske om Danmark og danskere.

Derfor kan vi helt fra rimkrønikkernes tid, 1400-tallet, se en vekselvirkning mellem de to litterære kulturer, en udveksling og fremogtilbagegående inspiration der endnu bestod da de svenske fyrstotalister bidrog til at fremkalde modernistisk lyrik i Danmark.

Vi kan se hvorledes de to litterære kulturer supplerer hinanden. Svensk litteratur har ingen komedieskrivere, de spiller Holberg; dansk litteratur har ingen visedigtning, vi synger Bellman og Taube. Vi kan se fremogtilbagebevægelser når Holbergs karakterkomedier inspirerer Bellman til sine karakterskildringer i epistlerne som i sin tur inspirerer den nykøbenhavnske vaudeville en menneskealder senere, Heiberg, Hertz og Hostrup - som så kommer på repertoiret i det svenske teater. En anden udgår fra H.C. Andersen hvis stil nok påvirker J.P. Jacobsen, men mindst lige så afgørende August Strindberg som derefter bliver forbillede for både Johannes Jørgensen og Martin Andersen Nexø.

Pdas. har arvefjendskabet fra unionskrigene på krønikkernes tid og frem til efter 1814 naturligt besværliggjort det personlige samkvem i denne periode. Dog ved vi om Johan Henric Kellgrens besøg i København kort før han døde, og hans ideer om en litterær skandinavisme i omgangen med 1790-tallets danske digtere - der for mange vedkommende stammede fra Norge - og deres gensidige oversættelser. Det kan vel ikke udelukkes at Kellgren var blevet inspireret til interessen for dansk litteratur under studietiden i Åbo, hvis bibliotek rummede store samlinger af den og hvis bibliotekar og retorikprofessor, Henrik Gabriel Porthan, stod i stadig kontakt med det kgl. biblioteks leder, Nyerup.

Personlige kontakter mellem forfattere der har delt uddannelsessted og forlag, som danske og norske, islandske og danske, giver næsten sig selv; norske og islandske forfattere der opholder sig eller lever hele livet i Danmark, enkelte modsat, er mange. Venskaber opbygget under ophold i Rom eller Paris ligeså. Knap så indlysende er kontakter mellem østnordiske og vestnordiske skribenter.

Ikke desto mindre findes de. Oehlenschlägers betydning for svensk romantik, de personlige forbindelser helt frem til venskaber igennem 1800-tallet, de mange rejser mellem landene, Blicher, H.C. Andersen, Strindberg, Drachmann, Johannes Jørgensen, Hjalmar Söderberg, alt dette illustrerer den stadige udveksling. Indebærer det også finlandssvensk litteratur? Runeberg fandt straks et stort og næsten kærligt publikum i Danmark, og omvendt havde Topelius et nært forhold til dansk litteratur.

Eksemplerne er som de onde ånder i Markusevangeliet og drukkenboltene i Fredmans epistlar, mange. Et af de smukkeste venskaber vi kender, er det mellem Christian Winther og Carl Snoilsky; det hvorom Snoilsky selv skriver om *hvilka band af tillgivenhet jag varit fäst till Danmarks store sångare, hans älskade maka och hela hans hus* (Brev af 11.1. 1897) og fejrer på 100 års dagen med ordene i det store digt *Chr. Winther*:

*Han, idealet framför andra
För mången hemlig sångardröm?*

*Hans rytmer för mitt öra susat
Från första steget på hans ö,
Mitt hjärtas alla källsprång frusat
I dagen nyss vid Furesö.*

**Indlæg til Nordisk konferens för litterära sällskap afholdt
på Biskops Arnö, Sverige, 21.-23. august 2009**